

Görünmeyen Kırılganlıklar: Kent Hakkı ve Kapsayıcı Dirençlilik için Kavramsal Çerçeve

Çağla Ercanlı

MAKALENİN ADI **Görünmeyen Kırılganlıklar: Kent Hakkı ve Kapsayıcı Dirençlilik için Kavramsal Çerçeve**
Invisible Vulnerabilities: Towards a Conceptual Framework for Urban Justice and Inclusive Resilience

MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**

MAKALENİN KODU **EgeMim, 2025-4 (128), 46-55**

MAKALENİN YAZARLARI **Çağla Ercanlı**, Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Mimari Restorasyon Programı

MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **12.05.2025**

MAKALENİN KABUL TARİHİ **24.07.2025**

YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **cagla.ercanlı@kavram.edu.tr**

ORCID **0000-0001-9450-9462**

ÖZ Bu makale, kentsel kırılganlıkları yalnızca yapı çevreye ilişkin teknik boyutlarla sınırlı görmeyip; aynı zamanda sosyal ve mekânsal eşitsizlikler ekseninde değerlendirmekte ve dirençli kentler için sosyal adalet odaklı bütüncül bir yaklaşım geliştirmeyi amaçlamaktadır. Geliştirilen kavramsal modelin, Medellín, Rotterdam, İzmir, Gaziantep ve Hatay örneklerinde sosyal müdahale pratikleri üzerinden örnek olay analizi yoluyla uygulanabilirliği değerlendirilmiş ve bağlamsal geçerliliği analiz edilmiştir. Bulgular, kırılgan grupların tanınması ve katılımının dirençlilik stratejilerinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

ANAHTAR KELİMELE Kentsel kırılganlık, kent hakkı, dirençli kentler, afet sonrası iyileştirme, katılımcı planlama.

 OPEN ACCESS This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

1 Giriş Kentsel Kırılganlık ile Kent Hakkı, Kapsayıcılık ve Dirençlilik İlişkisi

Kentsel kırılganlıkların, yapı çevreye ilişkili risklerin ötesine geçerek sosyal boyutlarıyla birlikte ele alınması, dirençli ve adil kentlerin inşası açısından temel bir kuramsal ve uygulamalı gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Çalışmanın bu temel savı, kent hakkı, kapsayıcılık ve mekânsal adalet kavramlarıyla temellendirilmekte; kırılganlıkları tanıma, müdahale süreçlerine toplumsal dâhil oluş ve iyileştirme stratejileri olmak üzere üç aşamalı bir kavramsal model önermektedir. Bu model aracılığıyla, çalışmanın temel araştırma problemi olan farklı kentsel bağlamlarda göz ardı edilen sosyal risklerin nasıl mekânsallaştığı ve topluluk temelli planlama yaklaşımlarıyla nasıl dönüştürülebileceği incelenmektedir.

Modern kentler, toplumsal ve ekonomik yönleriyle sürekli bir dönüşüm içindedir. Bu süreç, beraberinde çeşitli riskler ile birlikte savunmasızlık ve eşitsizlikleri de doğurmaktadır. Özellikle yapı çevrede ortaya çıkan tehlikeler, uzun süre boyunca afet yönetimi ve kentsel planlama disiplinlerinin odağında yer almıştır. Ancak günümüzde yalnızca teknik risklere odaklanan yaklaşımlar, kentlerin direnç kapasitesini artırmak için yeterli görülmemektedir. Kentleşme süreçlerinin tetiklediği sosyal eşitsizlikler, mekânsal adaletsizlikler ve dezavantajlı grupların maruz kaldığı yapısal sorunlar, kentlerin risklere karşı dayanıklılığını doğrudan etkilemektedir.

Bu bağlamda, kent hakkı, sosyal

eşitsizlik ve mekânsal ayrışma kavramları kentsel kırılganlıkların hem nedeni hem de sonucu olarak ele alınmaktadır. Henri Lefebvre (2016), kent hakkı kavramı aracılığıyla kenti, yalnızca yapılaşmış bir çevre değil; toplumsal ilişkiler ve iktidar yapılarının iç içe geçtiği bir yaşam alanı olarak ele almaktadır. Bu kavram, son yıllarda özellikle toplumsal dışlanma, mekânsal adaletsizlik ve temsiliyet eksikliğiyle ilişkili biçimde yeniden ele alınmaktadır (Rusconi vd., 2025; Althorpe ve Horak, 2021). Bu hak, bireylerin yalnızca kentte yaşama değil, aynı zamanda kentsel mekânın karar alma süreçlerine eşit biçimde katılma talebini içermektedir. Özellikle kırılgan grupların seslerinin duyulmadığı, dışlayıcı kent politikalarının uygulandığı bağlamlarda, kent hakkının ihlali yalnızca yönetimsel değil, aynı zamanda mekânsal ve toplumsal savunmasızlık alanları üretmektedir (Roy vd., 2024).

Sosyal eşitsizlik, neoliberal kentleşme süreçlerinin mekânsal olarak yoğunlaştığı bölgelerde daha belirgin hale gelmektedir. Finansallaşmış konut politikaları, altyapı yatırımlarının mekânsal dağılımı ve kamusal hizmetlere erişimdeki dengesizlikler, kentsel kırılganlığı yapısal düzeyde pekiştirmektedir (Holm vd., 2023). Eşitsizlik yalnızca gelir düzeyine değil; aynı zamanda cinsiyet, etnisite, göçmenlik durumu gibi çoklu kimliklere bağlı olarak da şekillenmektedir. Bu yapılar, kent mekânında mekânsal ayrışma (*spatial segregation*) biçiminde kurumsallaşmakta; belirli topluluklar sosyoekonomik ve kültürel olarak dışlanmış alanlarda yoğunlaşmaktadır

(Liao vd., 2025). Ayrışmış mekânlar, altyapı eksiklikleri, güvenlik sorunları ve çevresel tehditlere maruz kalma gibi çok boyutlu dezavantajların mekânsal olarak yoğunlaştığı başlıca alanlar hâline gelmektedir (Shen vd., 2024). Bu yönüyle mekânsal ayrışma, yalnızca bir sonuç değil, aynı zamanda toplumsal eşitsizlikleri ve yapısal dezavantajları derinleştiren bir süreçtir. Kent hakkının ihlali, toplumsal adaletsizliklerin kurumsallaşması ve mekânsal ayrışmanın derinleşmesi; kentsel kırılma anlamak için yalnızca yapı çevreye değil, aynı zamanda toplumsal dinamiklere odaklanmayı da zorunlu kılmaktadır.

Bu çerçevede, kent bağlamında “kırılma” ve “dirençlilik” kavramları birbirini dışlamayan, ancak farklı toplumsal koşulları temsil eden iki tamamlayıcı boyut olarak ele alınmalıdır (Gallopın, 2006). İlki, toplulukların risklere maruz kalma düzeyi ile bu durum karşısındaki savunmasızlık halini tanımlarken (Cutter vd., 2003; Birkmann vd., 2022; Lanlan vd., 2024); ikincisi, çok bileşenli tehditler karşısında sistemin uyum sağlama, toparlanma ve yeniden yapılandırılma kapasitesine işaret eder (Cutter vd., 2014; Meerow vd., 2016; Mochizuki vd., 2018; McGill, 2020). Bu iki kavram, biyofiziksel iklim duyarlılığı ile bu duyarlılığın sonuçlarını şekillendiren toplumsal dinamikler arasındaki etkileşimi anlamaya yönelik temel bir kuramsal çerçeve sunar (Vázquez-González vd., 2021). Kırılma, toplumsal-ekolojik sistemlerde en savunmasız bileşenlerin tespitine odaklanırken; dirençlilik, bu sistemlerin belirsizlikler ve dışsal baskılar karşısında sürdürülebilirliğini sağlayan nitelikleri ortaya koyar (Reghezza-Zitt ve Rufat, 2019). Ferguson ve Wollersheim (2022), insan etkisinin çevresel sınırlılıklar üzerindeki rolüne dikkat çekerek, bu kavramların daha nüanslı ve kapsamlı bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu doğrultuda, konu yalnızca yapı çevreye indirgenemeyecek kadar çok boyutludur; toplumsal, ekonomik ve kurumsal düzeylerdeki dinamikleri de kapsayan bütüncül bir değerlendirme, iklim ve afet temelli kentsel sorunlara daha etkili çözümler geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Adger ve Brown, 2009).

2. Yöntemsel Yaklaşım ve Model Önerisi

Bu çalışma, doğrudan birincil veriye dayalı bir saha araştırması niteliğinde olmaktan ziyade, kentsel bağlamda sosyal kırılma kavramının tanımlanması, mekânsal olarak görünür kılınması ve dirençlilik stratejilerine entegrasyonu amacıyla kavramsal bir model geliştirmeyi hedeflemektedir. Literatüre dayalı karşılaştırmalı örnek olay analizleri aracılığıyla, farklı bağlamlarda göz ardı edilen kırılma biçimlerinin nasıl ortaya çıktığı ve bu durumların planlama süreçlerinde nasıl ele alınabileceği tartışılmaktadır. Bu yaklaşım, ileride yürütülecek ampirik araştırmalar için kavramsal bir zemin sunmayı hedeflemektedir.

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımıyla yapılandırılmıştır. Kapsayıcı planlama, toplumsal savunmasızlık ve kentsel dirençlilik ilişkileri, eleştirel şehir kuramı temelinde kavramsal düzeyde ele alınmıştır. Literatür, politika belgeleri ve örnek olaylar üzerinden yürütülen içerik analiziyle, farklı bağlamlardaki uygulamaların karşılaştırmalı bir değerlendirmesi yapılmıştır. Bu kapsamda geliştirilen tanıma-katılım-iyileştirme modeli, farklı kent örnekleri üzerinden sınanarak kavramsal geçerliliği ve uygulama potansiyeli değerlendirilmiştir. Temel amaç, kent hakkı, kapsayıcı yönetim ve dirençlilik kavramlarını bütüncül bir modelde bir araya getirerek, görünmeyen kentsel kırılmaların nasıl oluştuğunu ve bu durumların planlama stratejileri ile kamu politikaları yoluyla nasıl dönüştürülebileceğini tartışmaktır.

Çalışmada geliştirilen kavramsal model, altyapı odaklı dirençlilik yaklaşımlarının yetersizliğine dikkat çekerek; adalet odaklı planlama, temsil ve katılım ilkeleri doğrultusunda alternatif bir çerçeve önermektedir. Bu yapı üç düzlemde ele alınmaktadır:

1. Tanıma Katmanı – görünmeyen toplumsal ve mekânsal kırılmaların tespiti,

2. Katılım Katmanı – kırılma gruplarının yönetim süreçlerine etkin katılımı,

3. İyileştirme Katmanı – yerinde iyileştirme ve bütüncül kamu politikalarıyla müdahale

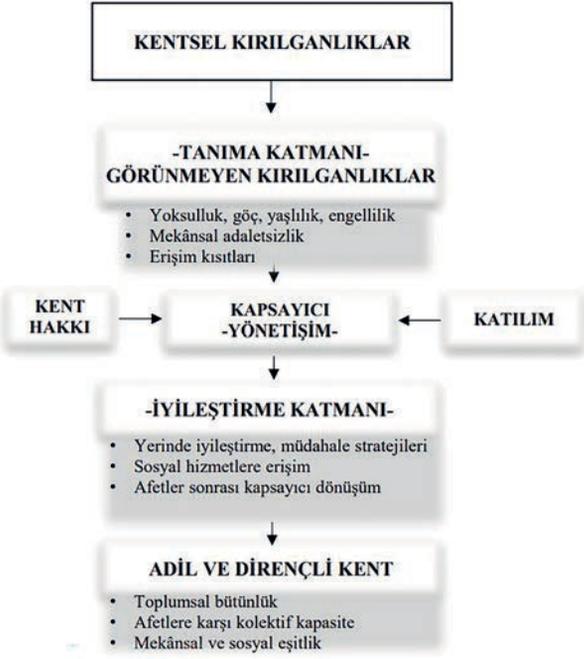
Modelin sahaya ilişkisini somutlaştırmak ve önerilen kavramsal

çerçevenin farklı bağlamlarda uygulanabilirliğini test edebilmek amacıyla, örnek olay incelemelerine yer verilmiştir. Bu kapsamda, uluslararası iyi uygulama örnekleri olan Medellín ve Rotterdam; Türkiye’den ise İzmir, Gaziantep ve Hatay kentleri seçilmiştir. Söz konusu örnekler, çalışmada geliştirilen modelin uygulama potansiyelini sınamak için analitik bir araç olarak kullanılmıştır. Yanı sıra daha önce literatürde ele alınmış çeşitli örneklerden de faydalanılmıştır. Bu sayede modelin teorik geçerliliğinin yanı sıra, farklı coğrafi ve yönetsel bağlamlarda kentlerin risk ortamlarıyla başa çıkma biçimleri ve uygulanan dirençlilik stratejilerinin etkililiği karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Medellín örneği, düşük gelirli mahallelerde hayata geçirilen katılımcı ve yerel ölçekte şekillenen mikro müdahalelerin, toplumsal direnç kapasitesini artırmadaki etkisini ortaya koyarken; Rotterdam, iklim risklerine karşı geliştirdiği çok işlevli kamusal alanlar ve topluluk temelli çözümler aracılığıyla kapsayıcılığı esas alan bütüncül bir dirençlilik stratejisi benimsemiştir. Türkiye bağlamında İzmir, kent içindeki mekânsal eşitsizlikleri ve farklı mahallelerin afet risklerine karşı gösterdiği uyum kapasitesindeki çeşitliliği yansıtmaktadır. Gaziantep ve Hatay ise, özellikle afet sonrası iyileştirme süreçlerinde yerinde müdahale ve kültürel süreklilik ilkeleri doğrultusunda, toplumsal yapının yeniden inşasına yönelik bütüncül stratejiler geliştirme yönündeki çabalarıyla dikkat çekmektedir.

Bu örnek olaylar, çalışmada geliştirilen kavramsal modelin yalnızca teorik değil, aynı zamanda pratik düzeyde de karşılık bulduğunu ortaya koymaktadır. Her bir kent, modelin temel bileşenleri üzerinden değerlendirilmiş; böylece sosyal dirençlilik anlayışına katkısı somut örneklerle gösterilmiştir. Dolayısıyla bu çalışma, yalnızca kuramsal katkı sunmakla kalmayıp, aynı zamanda adalet odaklı planlama pratiklerine yön verebilecek normatif bir araç önerisi geliştirmektedir (Görsel 1).

Kent hakkı ve kentsel kapsayıcılık perspektifinden hareketle, mekânsal planlamanın teknik sınırlarının ötesine

geçerek, adalet, eşitlik ve katılım ilkelerine dayalı bir çerçevede ele alınması gerekmektedir (Swyngedouw ve Heynen, 2003; Soja, 2010; Harvey, 2019). Bu doğrultuda, kentsel kırılabilirlik olgusunu yalnızca somut çevresel koşullarla sınırlamadan; afet sonrası iyileştirme stratejileriyle tarihî ve kültürel mirasın korunmasına yönelik politikaları da içeren kapsamlı bir değerlendirme sunulması amaçlanmaktadır. Böylelikle, dirençli kentlerin inşası için sosyal boyutu önceleyen alternatif yaklaşımların tartışmaya açılması hedeflenmektedir.

3. Örnek Olaylar: Sosyal Kırılabilirlik ve Müdahale Pratikleri

Kentsel kırılabilirlik, yalnızca yapısal çevrenin yapısal özellikleriyle sınırlı olmayan; aynı zamanda kent sakinlerinin bu çevreyle kurduğu toplumsal ve ekonomik ilişkiler ağıyla şekillenen çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmelidir (Birkmann, 2006; Altun, 2011). Bu bağlamda, kentsel kırılabilirliğin önemli bir boyutunu, bireylerin ve toplulukların afetler karşısındaki savunmasızlığını şekillendiren sosyo-demografik faktörler oluşturmaktadır. Gelir düzeyi, eğitim seviyesi, yaş, cinsiyet, göçmenlik durumu ve engellilik gibi etkenler, bireylerin afetlerden etkilenme düzeyini ve iyileştirme kapasitelerini doğrudan şekillendirmektedir (Özbek ve Enginkaya, 2024). Türkiye’de, özellikle

düşük gelir gruplarının yoğunlaştığı kentsel periferilerde bu tür riskler daha yoğun biçimde yaşanmakta; altyapı eksiklikleri ve temel hizmetlere erişimdeki sorunlar bu bölgelerde belirginleşmektedir (Demirci, 2013). Örneğin İstanbul Esenler gibi bölgelerde yapılan çalışmalar, eğitim, sağlık ve yeşil alanlara erişim gibi temel alanlarda ciddi yetersizlikler olduğunu göstermektedir (Ay ve Kılıç, 2023). Neoliberal politikalar ve rant odaklı dönüşüm süreçleri, düşük gelirli kesimleri çoğunlukla riskli alanlarda yaşamaya zorlamakta; barınma güvencesinin olmaması, temel hizmetlere erişim zorlukları ve altyapı eksiklikleri söz konusu yerleşimlerde belirginleşmektedir (Karaman, 2013; Lees vd., 2016). Dezavantajlı topluluklar, sıklıkla jeolojik olarak riskli veya altyapıdan yoksun bölgelerde yaşamaya mecbur bırakılmakta; bu durum, çevresel tehlikelerin yapısal eşitsizliklerle kesişerek savunmasızlığı derinleştirmesine yol açmaktadır (İnmez, 2011; Pala vd., 2025). Kentsel dönüşüm uygulamaları da bu grupları mevcut yaşam alanlarından uzaklaştırarak, daha güvencesiz bölgelere yönlendirmekte; bu süreçler sosyal eşitsizlikleri daha da belirgin hâle getirmektedir (Özkaynak Yolcu ve Özdemir, 2023). Kentlerde toplulukların dayanıklılık düzeyi, risk karşısında gösterilen tepkiyi ve iyileştirme kapasitesini belirlemektedir. Bu nedenle kentsel planlama süreçlerinin yalnızca teknik parametrelere değil, aynı zamanda eşitsizlikleri gözetilen ve adaleti önceleyen bir yaklaşıma dayanması gerekmektedir (Güzey, 2009; Fainstein, 2010; Feitosa vd., 2024).

Türkiye’de yaygın olarak kullanılan “riskli yapı” tanımı, çoğunlukla mühendislik temelli analizlere dayanmaktadır; ancak kentsel riskler ve afet tehlikeleri yalnızca fiziksel zafiyetlerden ibaret değildir. Yaşam koşullarının güvenliği, hizmetlere erişim durumu ve toplumsal dışlanma gibi etkenler de önemli belirleyiciler arasındadır. Düşük gelirli mahallelerdeki yapıların yüksek risk taşımasının nedeni, yalnızca teknik eksiklikler değil; aynı zamanda sınırlı bilgiye erişim, zayıf dayanışma ve tahliye olanaklarının yetersizliğidir.

İstanbul’daki gecekondu bölgeleri bu durumun çarpıcı örneklerindedir. Bu alanlarda yaşayan düşük gelirli bireyler, hem fiziksel hem de hizmet altyapısı açısından ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Temel ihtiyaçlara erişimde yaşanan güçlükler, afet sonrasında yardım mekanizmalarından yeterince faydalanamamaya ve mağduriyetin derinleşmesine neden olmaktadır.

Benzer şekilde, 2011 Van Depremi sonrasında köylerde yaşanan güçlükler, kamu hizmetlerine erişim eksikliği ve dayanışma kapasitesinin sınırlılığı ile birleşerek afetin etkilerini artırmıştır. Bu örnek, afet yönetiminde yalnızca fiziksel risklerin değil; sosyal ve ekonomik göstergelerin de dikkate alınması gerektiğini göstermektedir (Wisner vd., 2004; AFAD, 2025). Vale (2013), dirençli kentler için yalnızca teknik çözümlerin yeterli olmadığını; topluluk temelli yaklaşımların desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Tüm bu çerçevede, çalışmada geliştirilen kavramsal model, kentsel riskler karşısında savunmasızlık durumlarını ve müdahale stratejilerini “tanıma”, “katılım” ve “iyileştirme” başlıkları altında ele almaktadır. İzleyen bölümde, bu model doğrultusunda seçilen farklı kent örnekleri üzerinden, sosyal kırılabilirliklerin mekânsal düzlemde nasıl ortaya çıktığı ve topluluk temelli planlama yaklaşımlarının direnç kapasitesini ne ölçüde artırabildiği analiz edilmektedir.

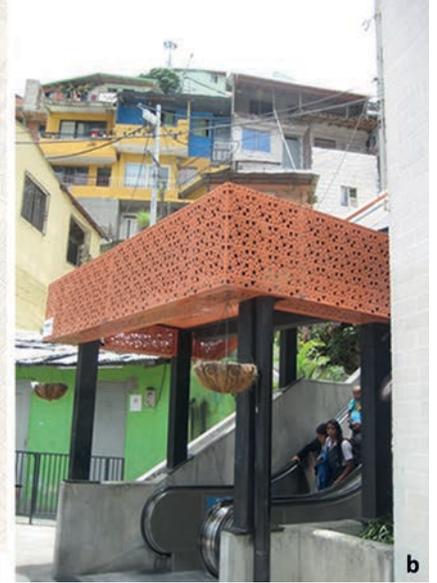
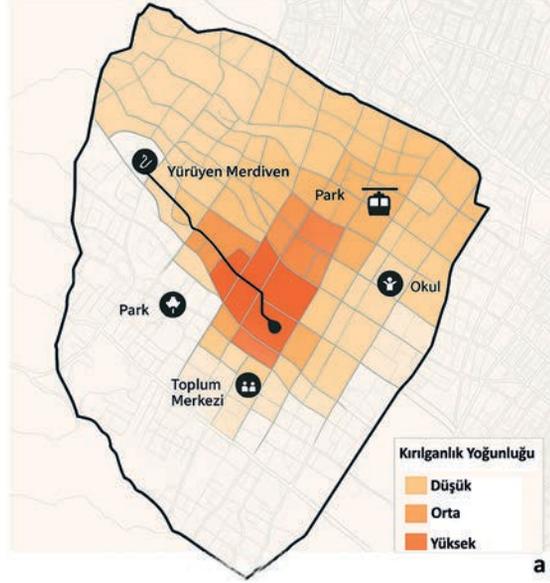
3.1. Medellín ve Rotterdam Deneyimleri: Katılımcı Planlama Yoluyla Sosyal Dirençliliğin Güçlendirilmesi

Bu bölümde Medellín ve Rotterdam’ın incelenme nedeni, her iki kentin de farklı bağlamsal koşullarda, ancak benzer şekilde derinleşen toplumsal dezavantajlar ve mekânsal adaletsizlikler karşısında geliştirdikleri yenilikçi ve bütünlük dirençliliği yaklaşımlarını başarılı biçimde uygulamış olmalarıdır. Medellín, uzun yıllar süren şiddet, dışlanma ve eşitsizlik geçmişine rağmen topluluk temelli planlama ve kamusal hizmet odaklı müdahaleler yoluyla kırılabilir mahallelerde sosyal dirençliliği artırmayı başarmıştır. Rotterdam ise iklim krizine ve altyapısal eşitsizliklere karşı doğa temelli çözümleri,

SOLDA Çalışmanın kavramsal çerçevesini ve konular arası ilişkileri görselleştiren yapılandırılmış model önerisi (Yazar tarafından oluşturulmuştur) (Görsel 1).

SAĞDA Katılımcı planlama modeli ile şekillenen kentsel iyileştirme sürecinin mekânsal etkilerine yönelik bir örnek, Medellin, Kolombiya. a. Comuna 13 Mahallesi'nde kırılabilirlik yoğunluğu ve mekânsal müdahale haritası (Yazar tarafından DANE, 2024 ve Medellin C6mo Vamos, 2025 açık veri portallarındaki mahalle düzeyindeki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.); b. Ulaşım olanaklarını ve erişilebilirliği artırmak amacıyla inşa edilen, topografik eşitsizlikleri azaltmayı hedefleyen yürüyen merdiven projesi (Gürel Unur, 2017) (Görsel 2).

SAĞ ALTTA Rotterdam'da katılımcı planlama ile şekillenen kamusal alan ve su yönetimi stratejileri: a. Water Squares (De Urbanisten, b.t.b); b. Keilehaven Gelgit Parkı (De Urbanisten, b.t.a) (Görsel 3).

toplumsal destek mekanizmalarıyla bütünleştirerek direnç kapasitesini mekânsal adalet ilkeleri doğrultusunda güçlendirmiştir. Bu iki kent, kavramsal modelde öne çıkan tanıma, katılım ve iyileştirme odaklarını bütüncül biçimde hayata geçirmeleri açısından karşılaştırmalı analizde dikkate değer örnekler sunmaktadır. Mekânsal planlama süreçlerinde kapsayıcılığın sağlanması, çevrenin düzenlenmesinin ötesinde; eşitlikçi uygulamaların benimsenmesi ve demokratik yönetişimin güçlendirilmesiyle de doğrudan ilişkilidir. Katılımcı planlama yaklaşımları, kent sakinlerinin özellikle de dezavantajlı grupların — kadınların, yaşlıların, engellilerin, göçmenlerin ve düşük gelirli bireylerin — karar alma süreçlerine dâhil edilmesini amaçlayarak, planlama süreçlerinin daha adil, meşru ve etkin olmasını sağlar (Davidoff, 1965; Sandercock, 1998; Acanga vd., 2025). Temsiliyetin, yalnızca süreçlere dâhil olmayı değil, aynı zamanda alınan kararlarda etkili olabilme yetisini de kapsadığı göz ardı edilmemelidir (Akalin, 2016). Bununla birlikte, planların erişilebilirliği; aynı zamanda bilgiye, sürece ve hizmetlere erişimi de kapsar ve kapsayıcılık açısından kritik bir rol oynar (Imrie ve Hall, 2001; Geurs ve van Wee, 2004; Talen, 2010). Karar alma süreçlerine dâhil olma imkânlarının ve erişim olanaklarının sınırlı olması, kentteki mekânsal eşitsizlikleri yeniden üretme riskini artırmakta; bu da özellikle afet riski altındaki kırılabilir toplulukların dışlanmasına ve planlama süreçlerine

duyulan güvenin zedelenmesine yol açmaktadır. Çalışmalar, yerel halkın gündelik deneyimlerinin, mekânsal risklerin ve önceliklerin doğru tespiti açısından önemli bir veri kaynağı olduğunu vurgulamaktadır (Chambers, 1994; Viswanathan, 2023; Reyes-García, vd., 2023). Bu çok boyutlu yapı, özellikle afet yönetimi süreçlerinde

belirleyici bir işlev üstlenmektedir. Bu nedenle mekânsal planlama süreçlerinin kapsayıcı, şeffaf ve erişime açık şekilde yürütülmesi, hem kırılabilir grupların korunması hem de kolektif dirençliliğin inşası açısından kritik önemdedir (Healey, 1997; UN-Habitat, 2016; Maronedde vd., 2024; Hewitt vd., 2025).

Kolombiya'nın Medellín kenti, 1990'lı yıllarda yoğun toplumsal eşitsizlikler, mekânsal dışlanma ve yüksek düzeyde suç oranlarıyla karakterize edilen kentsel sorunlara rağmen, son yıllarda benimsediği kapsayıcı planlama yaklaşımları sayesinde kentsel dirençlilik kapasitesini anlamlı biçimde geliştirmeyi başarmıştır. Özellikle "kentsel akupunktur" (*urban acupuncture*) stratejisi çerçevesinde, kırılğan mahallelere yönelik gerçekleştirilen mikro ölçekli ancak yüksek etkili müdahaleler, kent içi eşitsizliklerin giderilmesinde işlevsel bir rol oynamıştır. Bu kapsamda uygulamaya konulan metrokablo sistemleri, kültür merkezleri, kamusal açık alanlar ve eğitim tesisleri gibi yatırımlar, sadece yapı çevre dönüşümünü değil, aynı zamanda toplulukların aidiyet duygusunu ve güvenlik algısını pekiştiren etkiler yaratmıştır (Brand ve Dávila, 2011). Süreç boyunca mahalle sakinlerinin planlama ve tasarım kararlarında doğrudan söz sahibi olmaları sağlanmış; böylece müdahaleler yerel ihtiyaç ve önceliklere duyarlı şekilde şekillenmiştir. Bu bağlamda Medellín örneği, çalışmada geliştirilen kavramsal modelin karar süreçlerine yerel aktörleri dâhil eden yaklaşımını somut biçimde yansıtan etkili bir örnek olarak öne çıkmaktadır. Müdahalelerin kırılğan mahallelerde yoğunlaşması, toplumsal bütünlüğü de gözeten bütüncül bir yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir. Karar alma süreçlerinin biçimsel değil, etkili biçimde işletilmesi ise yerel halkın süreci sahiplenmesini ve toplumsal dayanıklılığın artmasını desteklemiştir.

Medellín'deki bu uygulamalar, kurumsal kapsayıcılık ve yerel temsilen kentsel dirençlilik üzerindeki etkisini de görünür kılmaktadır. Bu yönüyle Medellín, kırılğan mahallelerin tanınması, sürece aktif katılımı ve yerinde dönüşümün bütüncül biçimde tasarlanması bakımından, dirençlilik yaklaşımının farklı bileşenlerini bir arada ele alan örnek bir model sunmaktadır. Görsel 2'de haritada gösterilen kırılğanlık yoğunluğu, Medellín kentindeki Comuna 13 bölgesine ilişkin değerlendirme; yoksulluk düzeyi, kamu hizmetlerine erişim, eğitim olanaklarından yararlanma ve güvenlik gibi göstergelere dayanmaktadır

(DANE, 2024; Medellín Cómo Vamos, 2025). Katılımcı planlama süreçlerinin müdahale alanları, bu göstergelerin mekânsal yoğunlaşması dikkate alınarak belirlenmiştir (Brand ve Dávila, 2011).

Rotterdam kenti ise, iklim krizi, toplumsal eşitsizlik ve altyapı yetersizlikleri gibi birbiriyle ilişkili risk alanlarına karşı, kentsel dirençliliği artırmaya yönelik bütüncül ve yenilikçi stratejiler geliştiren öncü şehirler arasında yer almaktadır. Medellín örneğinde olduğu gibi, Rotterdam da özellikle kırılğan mahallelerde toplumsal bütünlüğü esas alan ve yerel aktörlerin sürece dâhil edildiği mekânsal planlama yaklaşımlarıyla, dirençlilik politikalarını insan odaklı bir perspektifle bütünlüştürmektedir.

Örneğin, *Resilient BoTu* (Bospolder-Tussendijken) Programı, Rotterdam'ın batı kesiminde yer alan ve sosyoekonomik açıdan kırılğan olarak nitelendirilen mahallelerde toplumsal kapasitenin artırılmasını amaçlayan kapsamlı bir dirençlilik inisiyatifi olarak öne çıkmaktadır. Program, altyapı iyileştirmelerinin ötesinde; eğitim, istihdam, borç yönetimi ve konut niteliği gibi toplumsal refahı etkileyen alanları da kapsayan bütüncül bir yaklaşımla kurgulanmıştır. En dikkat çekici yönü ise, tüm bu süreçlerde yerel toplulukların sürece doğrudan dâhil edilmesinin önceliklendirilmiş olmasıdır. Bu yaklaşım, kentsel dirençlilik politikalarının yalnızca teknik ve mühendislik temelli çözümlerle sınırlı kalamayacağını; aksine, toplumsal dayanışma ve yerel düzeyde etkili etkileşim mekanizmalarının belirleyici rol oynadığını açık biçimde ortaya koymaktadır (SCbF News, 2022).

Bu uygulama, çalışmada geliştirilen kavramsal modelin tanıma ve katılım odaklı yönleriyle örtüşmekte olup, kırılğan grupların planlama süreçlerinde etkin biçimde yer almasının kentsel dirençliliğe katkısını ortaya koyması bakımından anlamlıdır. Yerel ölçekte yürütülen müdahaleler, yalnızca hizmet erişimini artırmakla kalmamış; aynı zamanda topluluk temelli örgütlenme biçimlerinin gelişimine ve karar alma süreçlerinde yerel temsiliyetin kurumsallaşmasına katkı sağlamıştır.

Rotterdam, iklim değişikliği kaynaklı su risklerini azaltmaya yönelik geliştirdiği *Water Squares*

(Su Meydanları) projesiyle, kamusal alanları hem afet riski yönetimi hem de topluluk etkileşimini teşvik eden mekânlar olarak yeniden tasarlamıştır. Bu projede, normal şartlar altında oyun, buluşma ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapan alanlar, yoğun yağış dönemlerinde suyun kontrollü bir şekilde depolanmasını sağlayarak, kente çok işlevli bir adaptasyon stratejisi sunmaktadır (De Urbanisten, b.t.b). Keilehaven Gelgit Parkı örneğinde ise, geçmişte sanayi kullanımına dayanan kıyı bölgesi, doğa temelli çözümler çerçevesinde dönüştürülerek suyla uyumlu bir yaşam alanı haline getirilmiştir. Bu alan, deniz seviyesi yükselmesine karşı koruyucu bir tampon görevi üstlenmekle birlikte, ekosistem çeşitliliğini destekleyen ve kamusal erişimi önceleyen nitelikleriyle çok işlevli bir kentsel mekân olarak değerlendirilmektedir.

Söz konusu projeler, çalışmada önerilen modelin iyileştirme odaklı yaklaşımıyla doğrudan örtüşmektedir. Çok işlevli alanlar biçiminde kurgulanan bu müdahaleler, kent mekânını hem iklim temelli riskler hem de toplumsal gereksinimler doğrultusunda dönüştürerek dirençli yapı çevrelerin gelişimine katkı sağlamaktadır (Görsel 3). Rotterdam'ın bu yenilikçi yaklaşımı, çok katmanlı kentsel risklerin yönetimi açısından diğer kentler için ilham verici bir model sunmaktadır.

3.2. İzmir: Aynı Kentte Farklı Mahallelerde Kırılğanlıklar

İzmir, deprem riski ve sosyo-mekânsal eşitsizlikler açısından dikkat çekici bir örnek teşkil etmektedir. Özellikle 30 Ekim 2020 tarihinde yaşanan Sisam Depremi sonrasında, kentteki farklı mahallelerin depremden ne şekilde etkilendiği arasında belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir. Bayraklı ilçesinde, Adalet ve Mansuroğlu gibi daha yeni, planlı ve genellikle daha yüksek gelir gruplarının yaşadığı mahallelerle, Manavkuyu ve Alpaslan gibi düşük gelirli nüfusun yoğun olduğu, daha eski ve dayanıksız yapılarla donatılmış mahalleler arasında, hem yapısal hasar hem de afet sonrası toparlanma sürecinde önemli farklar ortaya çıkmıştır (Çınar vd., 2021). Bu farklar, yalnızca hasarın boyutuyla değil; yardım dağılımı, toplulukların afetle

başa çıkma kapasiteleri ve yeniden inşa süreçlerine katılım biçimleriyle de kendini göstermiştir.

Benzer şekilde, İzmir'in yamaç mahallelerinde de ciddi bir sosyo-mekânsal eşitsizlik söz konusudur. Kadifekale, Ballıkuyu, Gürçeşme gibi eğimli arazilerde yer alan mahallelerde, kontrolsüz yapılaşma ve altyapı eksiklikleri, sadece deprem değil, aynı zamanda heyelan, sel ve yangın gibi çoklu afet risklerine de maruz kalınmasına neden olmaktadır. Bu mahallelerde yaşayan nüfusun büyük çoğunluğu, göçmen kökenli olup, barınma güvencesizliği ve temel hizmetlere erişim yoksunluğu gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Buna karşılık, İzmir'in Karşıyaka ve Alsancak gibi merkezi mahalleleri, altyapı niteliği ve afet risklerine karşı sahip oldukları dirençlilik düzeyi bakımından görece daha avantajlı bir konumdadır. Bu avantaj, kamusal hizmetlere erişimin yüksek olması ve yerel yönetim olanaklarının daha güçlü işlemesiyle desteklenmektedir.

İzmir örneği, çalışmada önerilen modelin tanıma ve iyileştirme odaklı yönleri bakımından dikkat çekici bir inceleme zemini sağlamaktadır. Tanıma kapsamında, afet riskleri teknik analizlerle belirlenmiş olsa da, sosyal kırılmalıkların yerel bilgiye dayalı haritalandırılması sınırlı kalmış, bu nedenle müdahale süreçlerinde eşitsizlikleri dikkate alan bir yaklaşım geliştirilememiştir. Yanı sıra, iyileştirme uygulamaları kapsamında hayata geçirilen bazı kentsel dönüşüm projeleri, yerinden edilme ve maddi kayıplar gibi olumsuz toplumsal sonuçlara yol açmıştır. Yerel yönetim belgeleri, akademik çalışmalar ve medya izleme yoluyla yapılan gözlemler, afet sonrası süreçlerde halkın özgün taleplerinin karar alma süreçlerine sınırlı ölçüde yansıtıldığını ve katılımın biçimsel düzeyde kaldığını göstermektedir.

3.3. Gaziantep ve Hatay: Kültürel Süreklilik ve Yerinde İyileştirme

Gaziantep ve Hatay, hem zengin tarihî mirasları hem de 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında geçirdikleri iyileştirme süreçleriyle, kültürel süreklilik ve yerinde müdahalenin

önemini ortaya koyan güçlü örneklerdir. Bu bağlamda, afet sonrası süreçlerde yeniden inşa çalışmalarının yanı sıra, toplumsal hafızanın, kimliğin ve mekânsal aidiyetin korunması da kritik bir öncelik haline gelmiştir. Söz konusu kentlerde yaşanan durum, yalnızca yapıların yıkımıyla sınırlı kalmamış; aynı zamanda tarihî doku, gündelik yaşam pratikleri ve yerel ilişkiler ağı da ciddi düzeyde tahribata uğramıştır.

Genel olarak kentsel tehditler (afetler, çevresel, ekonomik ve toplumsal krizler), yalnızca fiziksel alanları değil, aynı zamanda kültürel kimlik ve topluluklar arası dayanışma gibi kolektif yapıları da zayıflatarak çok boyutlu etkiler yaratmaktadır. Kültürel ve tarihî alanlar, toplumların hafızasını, tarihsel kimliğini ve ortak değerlerini şekillendiren temel bileşenler olarak önemli bir işlev üstlenmektedir. Bu alanlarda yaşanan kırılmalar, yapıları çevrelerin yanı sıra toplumsal yapıları ve toplulukların aidiyet duygularını da tehdit etmektedir. Özellikle afetlerin ardından, geçmişle kurulan bağların zayıflaması, toplumsal uyumun bozulmasına ve kolektif belleğin aşınmasına neden olabilir. Bu bağlamda, kültürel mirasın korunması yalnızca yapısal restorasyonla sınırlı olmamalı; aynı zamanda toplumların yaşam biçimlerinin, ilişkiler ağının ve tarihsel anlatılarının sürdürülebilirliğini sağlamayı da içermelidir. Bu bağlamda, kültürel mirasın korunması, toplulukların psikolojik ve toplumsal iyileşmesini destekleyen önemli bir araç haline gelmektedir (Smith, 2006). Güncel uluslararası çalışmalar, kültürel mirasın yeniden canlandırılmasına yönelik girişimlerin, mekânsal dayanıklılığı artırmanın yanı sıra, topluluklar arası bağı kuvvetlendirdiğini ve ortak bir kimlik duygusu geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Örneğin, Avrupa merkezli SHELTER ve ARCH projeleri, yerel kimliğin güçlendirilmesi, katılımın artırılması ve afetlere karşı kolektif çözüm üretme kapasitesinin geliştirilmesi açısından kültürel miras odaklı planlamanın önemine dikkat çekmektedir (Ripp vd., 2024).

Kültürel mirasın korunması sürecinde en fazla etkilenen grup, bu mirası yaşayan, şekillendiren ve ona anlam katan topluluklardır. Tarihsel geçmişini taşıyan mahallelerde yaşayan

topluluklar, çevreleriyle kurdukları ilişki sayesinde kültürel ve kimliksel bir aidiyet geliştirirler. Ancak afetler, bu ilişkileri zayıflatarak yerinden edilme, kimlik kaybı ve tarihsel belleğin silinmesi gibi ciddi sonuçlar doğurabilmektedir (Carmona, 2021; UNESCO 2024).

Topluluk belleği, bir toplumun tarihsel deneyimlerini, kimlik inşasını ve ortak değerlerini taşıyan önemli bir yapı taşıdır (Assmann, 2011; Fiorentino ve Vandini, 2024). Bu bağlamda, tarihî çevrelerin korunması yalnızca maddî mirası değil; aynı zamanda aidiyet duygusunu, ortak anlatıları ve ilişkisel dokuyu da içinde barındırır. Afet sonrası süreçlerde kültürel mirasın korunması, hem kimliksel hem de mekânsal açıdan iyileşmeye katkı sunmakta; böylece travmatik etkilerin aşılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Geçmişe dair hatıraların aktarımı ve kolektif deneyimlerin sürdürülebilirliği, bu sürecin kültürel ve topluluk tabanlı boyutlarını da güçlendirmeyi gerekli kılmaktadır (Lowenthal, 1985; Harrison, 2013). Örneğin, UNESCO'nun "Heritage as a dynamic force in building resilient communities" isimli yakın tarihli çalışması, mirasın "dirençli topluluklar" oluşturmadaki rolünü vurgularken (UNESCO, 2024), "Fostering Resilient Communities through the Interaction of Heritage, Policy, and Participation: Insights from a Lithuanian Case Study" isimli çalışmada Litvanya'daki yerel örnekler kültürel miras koruma, kamusal katılım ve kentsel dirençlilik arasındaki güçlü ilişkiyi göstermektedir (Seduiyte vd., 2025). Ayrıca volkanik bölgelerde yürütülen bazı saha çalışmaları, mirasın afet hazırlığı ve yerel örgütlenme açısından önemli bir karşılıklı besleyici rol oynadığını ortaya koymuştur (Wardekker vd., 2023). Türkiye'den Fener-Balat mahalleleri örneği ise, kültürel miras alanlarında yerinde iyileştirme stratejilerinin ilk örneklerinden biri olarak değerlendirilebilirken (mimdap, 2008), 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında Gaziantep ve Hatay'da yürütülen müdahaleler bu yaklaşımın güncel afet bağlamında yeniden ele alındığını göstermektedir. İstanbul'daki Fener-Balat bölgesindeki tarihi yapılar, 1999 İzmit Depremi sonrasında önemli ölçüde hasar görmüştür (Verdön, 2007). 2003 yılında Avrupa Birliği ile Fatih Belediyesi iş birliğinde yürütülen restorasyon projesi kapsamında, çalışmalar yalnızca yapıları

SOLDA Gaziantep 2023 depremi sonrasında yapılan yerinde dönüşüm (Fotoğraf: Mehmet Akif Parlak, Kaynak: Coşkun, 2024) (Görsel 4).

SOL ALTTA Mekânsal aidiyetin devamlılığına ve yerel yaşam pratiklerinin sürdürülebilirliğine yönelik iyileştirmeler, Tarihi Saint George Kilisesi, Diyarbakır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024, s.51) (Görsel 5).

SAĞ ÜSTTE Kırsal afet konutu, Hatay (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024, s.29) (Görsel 6).

SAĞ ALTTA Örnek olayların kavramsal katmanlarla eşleştirilmesi (Tablo 1).

çevrenin onarımıyla sınırlı kalmamış; Avrupa Birliği ve UNESCO'nun kentsel yenileme süreçlerinde halka verilen rolün önemine paralel olarak, karar alma ve uygulama aşamalarında kapsayıcı bir yaklaşım benimsenmiştir.

6 Şubat depremlerinin ardından yürütülen yeniden yapılanma süreci, Türkiye'de afet sonrası bütüncül iyileştirme yaklaşımlarının kurumsal düzeyde henüz yeterince yerleşmediğini gözler önüne sermekle birlikte, yerel bağlamlarda umut vadeden örnek uygulamalara da zemin hazırlamıştır. Bu kapsamda Gaziantep, afet sonrası kentsel yeniden yapılanma sürecinde hem tarihî çevrenin korunması hem de toplumsal dokunun sürdürülebilir biçimde iyileştirilmesi amacıyla yerinde iyileştirme stratejilerini uygulamaya geçirecek model teşkil eden bir kent niteliği kazanmıştır. Yürütülen müdahaleler, çalışmada önerilen kavramsal modelin iyileştirme odaklı yaklaşımıyla doğrudan örtüşmektedir. Özellikle tarihî mahallelerde yaşayan

toplulukların kültürel kimliklerini koruyarak ilişki dokularını yeniden tesis etmelerine odaklanan yaklaşım, mekân, kimlik ve aidiyet eksenlerini bütünleştiren kapsamlı bir paradigma sunmaktadır (Görsel 4-5).

Benzer şekilde, Hatay gibi tarihsel ve kültürel açıdan zengin bölgelerde de yerel mimari dokunun ve geleneksel yaşam biçimlerinin korunmasına yönelik bazı projeler dikkat çekicidir. Özellikle kırsal bölgelerde uygulanan afet sonrası müdahaleler, hem somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliği hem de yerel halkın yaşam pratiklerinin devamlılığı açısından kritik bir rol oynamaktadır (Görsel 6). Bu örnekler, yapılaşmanın ötesine geçerek toplumsal belleğin ve kültürel sürekliliğin korunmasını da hedeflemektedir.

Tablo 1'de sunulan eşleştirme, çalışmada geliştirilen kavramsal modelin üç temel katmanı (tanıma, katılım ve iyileştirme) ile örnek olayların nasıl örtüştüğünü sistematik biçimde ortaya koymaktadır. Her

bir kent, farklı bağlamsal koşullara ve uygulama ölçeklerine rağmen, sosyal kırılanlıkların yönetimine dair özgün yaklaşımlar geliştirmiştir. Medellín ve Rotterdam, katılım ve iyileştirme süreçlerini güçlü biçimde bütünleştirirken; İzmir, Gaziantep ve Hatay örneklerinde, tanıma ve iyileştirme girişimlerinin görece sınırlı düzeyde toplumsal etkileşimle yürütüldüğü gözlemlenmektedir. Türkiye'de, özellikle riskli alanların tanımlanması ve mekânsal olarak analiz edilmesi sürecinde karşılaşılan veri eksiklikleri ile kurumsal eşgüdüm zafiyetleri, yerel aktörlerin karar süreçlerine yeterince dâhil edilememesiyle birleşerek modelin işlevselliğini sınırlamaktadır. Uygulamalarda tanıma ve birlikte geliştirme mekanizmaları kurumsallaşmamış; iyileştirme ise ağırlıklı olarak yapılaşma temelli müdahalelerle sınırlandırılmıştır. Bu durum, önerilen modelin farklı coğrafi, yönetsel ve kültürel bağlamlara nasıl uyarlanabileceğine dair önemli bir karşılaştırmalı değerlendirme zemini sunmaktadır.

4. Tartışma: Kavramsal Modelin Farklı Bağlamlardaki Uygulanabilirliği

Bu çalışma kapsamında geliştirilen tanıma, katılım ve iyileştirme odaklı üç aşamalı model, sosyal kırılanlıkların mekânsal bağlamda değerlendirilmesine yönelik literatürde nadiren bütüncül biçimde ele alınan bir yaklaşım sunmaktadır. Literatürde kırılanlık genellikle ya ölçümsel göstergeler üzerinden (örn. SoVI gibi indeksler) ya da katılımcı süreçlere odaklanan nitel analizlerle incelenmektedir. Ancak bu üç bileşeni

eşzamanlı biçimde ele alan, özellikle müdahale stratejileriyle mekânsal planlama arasında köprü kuran model önerileri oldukça sınırlıdır. Bu yönüyle model, yalnızca mevcut durumu tanımlamakla kalmayıp, toplulukların sürece aktif dâhil olabileceği ve yerel düzeyde adil iyileştirme stratejilerinin geliştirilebileceği bir kuramsal çerçeve sunarak literatüre özgün bir katkı sağlamaktadır.

Bu bölümde, çalışmada geliştirilen kavramsal modelin farklı kentsel bağlamlardaki uygulamaları analiz edilmektedir. Tanıma, katılım ve iyileştirme temelinde yapılandırılan model, sosyal kırılmalıkların yönetimi bağlamında örnek olaylar üzerinden karşılaştırmalı biçimde ele alınmaktadır. Farklı ölçek ve bağlamlarda uygulanan stratejiler, modelin hangi yönlerinin güçlü biçimde hayata geçirildiğini, hangi yönlerinin ise sınırlı kaldığını ortaya koymak açısından yol göstericidir. Bu analiz, aynı zamanda adalet temelli kentsel dirençlilik anlayışının farklı kurumsal ve yönetsel yapılarda nasıl şekillendiğini değerlendirmeye imkân tanımaktadır.

Bu değerlendirme kapsamında dikkat çeken temel bulgulardan biri, Türkiye’de kentsel planlama ve afet yönetimi politikalarının hâlâ büyük ölçüde merkezîyetçi ve teknik odaklı yaklaşımlara dayanmasıdır (Tekeli, 2008; Çalışkan, 2017; Tuncer, 2019; Tıgılı ve Tuncer, 2023). Afet sonrası iyileştirme politikaları çoğunlukla TOKİ ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı öncülüğünde yürütülmekte; yerel yönetimlerin, meslek odalarının ve topluluk temsilcilerinin karar alma süreçlerine katılımı oldukça sınırlı kalmaktadır. Mevzuat düzeyinde ise, 6306 sayılı yasa kapsamında (“6306 Sayılı Afet Riski Altındaki...”, 2012) yürütülen riskli alan ilanı ve rezerv yapı alanı uygulamaları gibi süreçler, müzakereye açık ve paydaş temelli bir yaklaşım içermemekte; bu durum, toplulukların ihtiyaç ve taleplerinin iyileştirme süreçlerine yeterince yansıtılmamasına neden olmaktadır.

Türkiye’de ulusal afet risk azaltma stratejileri ağırlıklı olarak yeniden yapım ve altyapı geliştirmeye odaklanmakta; kırılmalıkların güçlendirilmesine ve yerel düzeyde dayanıklılığı artıracak bütüncül yaklaşımların

kurumsallaşması sınırlı kalmaktadır. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) gibi temel belgelerde (AFAD, 2022a), müdahale sonrası aşamalar ön planda yer almakta; afet öncesinde toplumun direnç kapasitesini artırmaya yönelik hedefler ise oldukça sınırlı biçimde ele alınmaktadır. Örneğin, destek hizmeti sağlayan birimlerin, psikolojik iyileşme süreçlerine odaklanan ekiplerin ya da mahalle ölçekli hazırlık programlarının uygulanabilirliği oldukça düşüktür. Bu durum, çalışmada önerilen iyileştirme yaklaşımının Türkiye uygulamalarında büyük ölçüde yapım faaliyetleriyle sınırlandırıldığını ve toplumsal adalet eksenli müdahale stratejileri ile yeterince bütünleştirilemediğini göstermektedir. Benzer şekilde, Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) (2022-2030) (AFAD, 2022b) her ne kadar afet öncesi önleme ve hazırlık çalışmalarını hedeflese de, kırılmalıkların belirlenmesi, yerel düzeyde sosyal direnç kapasitesinin artırılması ve toplumsal kapsayıcılığın sağlanmasına ilişkin somut uygulama mekanizmaları oldukça sınırlıdır. Plan, risk azaltma çalışmalarını çoğunlukla teknik ve yapısal önlemlerle sınırlamakta; sosyal boyutu içeren müdahale araçlarını ise soyut düzeyde bırakmaktadır. Bununla birlikte, afet sonrası iyileştirme süreçlerinde uzun vadeli planlama yerine “acil ve geçici çözümler”in öncelenmesi, hem topluluk sürekliliğini hem de mekânsal bütünlüğü sağlama çabalarını sekteye uğratmaktadır. 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında yürütülen hızlı yeniden inşa sürecinde görüldüğü üzere, toplulukların yaşam pratiklerini

sürdürebilecekleri kültürel, ekonomik ve toplumsal altyapılar yeterince gözetilmemiş; iyileştirme çoğunlukla konut inşasıyla sınırlandırılmıştır. Yerinde müdahale yaklaşımları ya tamamen göz ardı edilmekte ya da yalnızca sembolik düzeyde kalmaktadır. AFAD’ın İl Risk Azaltma Planları (İRAP) İzmir ve Hatay’da hayata geçirilmiş; bu kapsamda, kentlerin afetlere karşı dayanıklılığını artırmak amacıyla veri temelli sistemler, kurumsal eşgüdüm mekanizmaları ve planlama araçları geliştirilmeye başlanmıştır. İzmir İRAP belgesi, çevresel ve toplumsal dirençlilik hedefini benimseyerek, komisyon yapıları ve iş akışları aracılığıyla veri paylaşımını ve haritalama süreçlerini öngörmektedir (AFAD, T.C. İzmir Valiliği, 2024). 2021 tarihli Hatay İRAP belgesinde saha analizleri ayrıntılı biçimde sunulmuş olmakla birlikte, Antakya örneğinde de görüldüğü üzere, bu analizlerin uygulamada yeterince karşılık bulamadığı gözlemlenmektedir (AFAD, T.C. Hatay Valiliği, 2021). 2023 yılında yaşanan deprem afetinin ardından ise güncellenmiş bir planın yayımlanmadığı anlaşılmaktadır. Türkiye’de afet sonrası toparlanma süreci kapsamında geliştirilen Türkiye Afet Sonrası

Örnek Kent/Bölge	Tanıma Katmanı	Katılım Katmanı	İyileştirme Katmanı	Açıklama
İzmir	✓ Kısmen	● Zayıf	✗ Kısıtlı	Afet sonrası müdahaleler fiziksel odaklı; katılım biçimsel kalıyor.
Medellín	● Güçlü	● Güçlü	✗ Yerinde	Kentsel akupunktur yaklaşımı; aktif halk katılımı ve sosyal dönüşüm.
Rotterdam	● Sistematik-Orta	● Güçlü	✗ Çok boyutlu	Sosyal programlar ve doğa temelli çözümler eş zamanlı yürütülüyor.
Gaziantep ve Hatay	✓ Yerel	● Zayıf	✗ Kültürel ağırlıklı	Yerinde iyileştirme stratejileri mekânsal aidiyeti destekliyor.

İyileştirme Programı (TASİP) (AFAD, 2025) ise, ekonomik, kurumsal ve insana ilişkin boyutları içeren bütüncül bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Özellikle 6 Şubat depremleri sonrasında başlatılan yeniden yapılanma faaliyetlerinin daha koordineli, veri temelli ve kapsayıcı biçimde yürütülmesini amaçlayan program; barınma, altyapı, sağlık, eğitim, geçim kaynakları ve toplumsal uyum başlıklarında iyileştirme hedeflerini içermekte; ayrıca topluluk katılımını ve psiko-sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesini öncelikli görmektedir. Ancak uygulama ile kuramsal çerçeve arasında uyumsuzluk bulunmaktadır. Planlama süreçlerinde yerel bilgiye sınırlı düzeyde başvurulması, kimi bölgelerde temel hizmet altyapısının ihmal edilmesi ve kültürel sürekliliğin gözatılmemesi, TASİP'in toplumsal bileşenlerinin zayıf kalmasına neden olmaktadır. Ancak adalet temelli yaklaşımlar, kentlerdeki kırılgan grupların görünür kılınması ve eşit yurttaşlık hakkı temelinde planlama süreçlerine dâhil edilmesi açısından önemli bir potansiyel sunmaktadır.

Türkiye bağlamında bu modelin uygulanabilirliğini sınırlayan çeşitli yapısal ve yönetsel engeller bulunmaktadır. Mevzuatın fiziksel risk odaklı yapısı, sosyal verilerin sınırlılığı, katılım süreçlerinin işlevsellikten uzak oluşu ve disiplinler arası eşgüdüm eksikliği bu engellerin başında gelmektedir. Ayrıca, afet sonrası önceliğin genellikle fiziksel yeniden yapım süreçlerine verilmesi, topluluk temelli ve uzun vadeli dirençlilik stratejilerinin geliştirilmesini zorlaştırmaktadır.

5. Sonuç

İşlevsel katılım mekanizmalarıyla desteklenen bir dirençlilik anlayışı, müdahaleleri teknik boyutun ötesine taşıyarak toplumsal, kültürel ve yönetişimsel alanları da kapsayan bütüncül bir stratejiye evrilebilmektedir. Modelin kuramsal gücüne rağmen, sahadaki uygulamalar bağlamında bazı sınırlılıkları mevcuttur. Türkiye örneğinde olduğu gibi, veri eksikliği, yerel kapasitenin zayıflığı, kurumsal eşgüdüm sorunları ve toplumsal katılım mekanizmalarının yeterince işlememesi, bu tür bütüncül yaklaşımların hayata geçirilmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, kısa vadeli ve yapım odaklı müdahale

pratikleri, uzun vadeli sosyal sürdürülebilirlik hedefleriyle çoğu zaman çelişmektedir.

Türkiye’de bu modelin etkin biçimde uygulanabilmesi için;

- sosyal kırılganlık göstergelerine dayalı veri sistemlerinin oluşturulması,
- yerel aktörlerin ve kırılgan grupların karar alma mekanizmalarına aktif katılımının sağlanması,
- toplum temelli politikaların mekânsal planlama yaklaşımlarıyla bütünleştirilerek daha kapsayıcı ve adil kent stratejilerinin geliştirilmesi ve
- yeniden yapım sürecini aşan, toplumsal, ekonomik ve mekânsal boyutları kapsayan bütüncül iyileştirme yaklaşımlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, geliştirilen model; sosyal kırılganlığın mekânsal bileşenlerini esas alan, üç aşamalı müdahale kurgusuyla mevcut literatürdeki yaklaşımlardan ayrılmakta ve özellikle çok katmanlı eşitsizliklerin iç içe geçtiği kentsel bağlamlar için yeni bir değerlendirme zemini sunmaktadır. Planlama disiplinine normatif bir katkı olarak, sosyal yönü güçlendirilmiş dirençlilik stratejilerinin geliştirilmesine yönelik önemli bir kuramsal araç işlevi görmektedir.

İlerleyen araştırmalarda, bu modelin farklı coğrafi bağlamlarda, farklı ölçeklerde ve farklı kırılganlık türleri (göç, prekarya, iklim krizi, dijital dışlanma, ruh sağlığı vb.) üzerinden sınanması; böylece hem esnekliğinin hem de geçerliliğinin test edilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, sosyal kırılganlık göstergelerine dayalı bütüncül veri sistemlerinin oluşturulması, yerel aktörlerle ortak tasarım süreçlerinin güçlendirilmesi ve afet sonrası müdahalelerin kültürel sürekliliği gözetilen bir yaklaşımla yapılandırılması, modelin saha uygulamalarındaki etkisini artıracaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma; kentsel kırılganlıklarla mücadelenin, yalnızca teknik çözümlerle değil, adalet temelli, kapsayıcı ve yönetim odaklı stratejilerle yürütülmesi gerektiğini ortaya koymakta; bu doğrultuda geliştirilen kavramsal model, sosyal kırılganlıkların azaltılmasına yönelik yeni nesil müdahale yaklaşımlarına kuramsal bir zemin sunmaktadır. ■

KAYNAKLAR

- 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun. (2012, 16 Mayıs). *T.C. Resmi Gazete* (28309). <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/05/20120531-1.htm>
- Acanga, A., Matovu, B., Murale, V. ve Arlikatti, S. (2025). Gender perspectives in disaster response: An evidence-based review. *Progress in Disaster Science*, 26, 100416.
- Adger, N. W. ve Brown, K. (2009). Vulnerability and resilience to environmental change: Ecological and social perspectives. N. Castree, D. Demeritt, D. Liverman ve B. Rhoads (Ed.), *A companion to environmental geography* içinde (ss.109-122). Blackwell Publishing.
- AFAD. (2022a). *Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)*. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Erişim Tarihi 27 Haziran 2025, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf
- AFAD. (2022b). *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) 2022-2030*. Erişim Tarihi 2 Temmuz 2025, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/20.5.5787.pdf>
- AFAD. (2025). *Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP)*. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Ankara: Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi 27 Haziran 2025, https://afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TASIP/23052025-TASIP.pdf
- AFAD; T.C. Hatay Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü. (2021). *Hatay İl Afet Risk Azaltma Planı (IRAP)*. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Erişim Tarihi 27 Haziran 2025, <https://hatay.afad.gov.tr/kurumlar/hatay.afad/HATAY-1%CC%87RAP-2022.pdf>
- AFAD; T.C. İzmir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (2024). *İzmir İl Afet Risk Azaltma Planı (IRAP)*. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Erişim Tarihi 27 Haziran 2025, https://izmir.afad.gov.tr/kurumlar/izmir.afad/E-KUTUPHANE/IL-Planlari/IRAP_Izmir--2024.pdf
- Akalın, M. (2016). Kentsel dönüşümün karanlık yüzü: Soylulaştırma, yerinden edilme ve mekânsal dışlanma. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(14), 287-319.
- Althorpe, C. ve Horak, M. (2021). The end of the right to the city: a radical-cooperative view. *Urban Affairs Review*, 59(1), 14-42.
- Altun, A. Ö. (2011). *Kentsel dayanıklılığının artırılmasında sosyo-ekolojik ilişki ağları ve yapılaşmanın rolü*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Assmann, J. (2011). *Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination*. Cambridge University Press.
- Ay, S. ve Kılıç, T. (2023). Deprivation of social infrastructure in the urban periphery: The case of Eserler district in Istanbul. *Kent Akademisi*, 16(2), 1017-1036.
- Birkmann, J. (Ed.). (2006). *Measuring vulnerability to natural hazards: Towards disaster resilient societies*. Tokyo, New York: United Nations University Press.
- Birkmann, J., Jamshed, A., McMillan, J.M., Feldmeyer, D., Totin, E., Solecki, W., Ibrahim, Z.Z., Roberts, D., Kerr, R.B., Poertner, H.O., Pelling, M., Djalante, R., Garschagen, M., Filho, W.L., Guha-Sapir, D. ve Alegria, A. (2022). Understanding human vulnerability to climate change: A global perspective on index validation for adaptation planning. *Science of the Total Environment*, 803, 150065.
- Brand, P. ve Dávila, J. D. (2011). Mobility innovation at the urban margins: Medellín's Metrocables. *City*, 15(6), 647-661.
- Carmona, M. (2021). *Public places, urban spaces: The dimensions of urban design*. New York: Routledge.
- Chambers, R. (1994). Participatory rural appraisal (PRA): Analysis of experience. *World Development*, 22(9), 1253-1268.
- Coşkun, O. (2024, 24 Kasım). Gaziantep'te 1300 depremzede aile, "yerinde dönüşüm"le yeni yaşamlarına başladı. *Anadolu Ajansı*. Erişim Tarihi

- 9 Mayıs 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/gaziantep-te-1300-depremezde-aile-yerinde-donusumle-yeni-yasamlarina-basladi/3402663>
- Cutter, S.L., Ash, K.D. ve Emrich, C.T. (2014). The geographies of community disaster resilience. *Global Environmental Change*, 29, 65-77.
- Cutter, S.L., Boruff, B.J. ve Shirley, W.L. (2003). Social vulnerability to environmental hazards. *Social Science Quarterly*, 84(2), 242-261.
- Çalışkan, Ö. (2017). *Mekânsal planlamada sosyal adaletin yeri ve sosyal konutla ilişkisi: Türkiye'de 1980 sonrası dönemde konut politikaları üzerine bir değerlendirme*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çınar, A.K., Ekici, Y. ve Baysan N. (2021). 30 Ekim 2020 Ege Denizi depreminin düşündürdükleri. *Planlama*, 31(1), 4-11.
- DANE. (National Administrative Department of Statistics). (2024, 10 Temmuz). *Colombia - Encuesta Nacional de Calidad de Vida - ECV 2023 (National quality of life survey - ECV 2023)*. Erişim tarihi 10 Mayıs 2025, <https://microdatos.dane.gov.co/index.php/catalog/827/study-description>
- Davidoff, P. (1965). Advocacy and pluralism in planning. *Journal of the American Institute of Planners*, 31(4), 331-338.
- De Urbanisten. (b.t.a). *Tidal Park Keilehaven Rotterdam*. Erişim Tarihi 7 Mayıs 2025, <https://www.urbanisten.nl/work/tidal-park-keilehaven>
- De Urbanisten. (b.t.b). *Watersquare Benthemplein, Rotterdam*. Erişim Tarihi 7 Mayıs 2025, <https://www.urbanisten.nl/work/benthemplein>
- Demirci, M. (2013) İklim değişikliği ve dağıtıcı adalet. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(2), 183-204.
- Fainstein, S.S. (2010). *The just city*. Cornell University Press.
- Feitosa, F. O., Wolf, J. H. ve Lourenço Marques, J. (2024). Operationalizing spatial justice in urban planning: Bridging theory with practice. *Urban Research & Practice*, 17(5), 720-736.
- Ferguson, P. ve Wollersheim, L. (2022). From sustainable development to resilience? (Dis) continuities in climate and development policy governance discourse. *Sustainable Development*, 31(1), 67-77.
- Fiorentino, S. ve Vandini, M. (2024). Resilience and sustainable territorial development: Safeguarding cultural heritage at risk for promoting awareness and cohesiveness among next-generation society. *Sustainability*, 16(24), 10968.
- Gallopın, G.C. (2006). Linkages between vulnerability, resilience, and adaptive capacity. *Global Environmental Change*, 16(3), 293-303.
- Geurs, K. T. ve van Wee, B. (2004). Accessibility evaluation of land-use and transport strategies: Review and research directions. *Journal of Transport Geography*, 12(2), 127-140.
- Gürel Unur, N. (2017). Temas-Yerinden etmek yerine dahil etmek: Comuna 13. *Mimarlık*, 397, 74.
- Güzey, Ö. (2009). Sulukule'de kentsel dönüşüm: Devlet eliyle soyulaştırma. *Mimarlık*, 346, 73-79.
- Harrison, R. (2013). *Heritage: Critical approaches*. Londra: Routledge.
- Harvey, D. (2019). *Sosyal adalet ve şehir* (M. Morali, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Healey, P. (1997). *Collaborative planning: Shaping places in fragmented societies*. Londra: Macmillan Press Ltd.
- Hewitt, C. M., Do, A., Elayan, S., Feick, R., Gruebner, O., Rank, E., Shaughnessy, K., Sheppard, H., Solter, M., Sykora, M. ve Shankardass, K. (2025). Smart citizens enabling resilient neighbourhoods (SCERN): Participatory mapping platform for resilience planning at a neighbourhood scale. *Cities*, 165, 106101.
- Holm, A., Alexandri, G. ve Bernt, M. (2023). *Housing policy under the conditions of financialisation. The impact of institutional investors on affordable housing in European Cities. (HoPoFin)*. SciencesPo, Ecole Urbaine. Erişim tarihi 12 Mayıs 2025, <https://www.sciencespo.fr/ecole-urbaine/sites/sciencespo.fr.ecole-urbaine/files/Rapporthousinghopofin.pdf>
- Imrie, R. ve Hall, P. (2001). *Inclusive design: Designing and developing accessible environments*. Londra: Taylor&Francis.
- İnmez, İ. (2011). Afetlerin doğallığı üzerine: Sosyal bir olgu olarak afetler ve kırılabilirlik sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(4), 187-194.
- Karaman, O. (2013). Urban neoliberalism with Islamic characteristics. *Urban Studies*, 50(16), 3412-3427.
- Lanlan, J., Sarker, M.N.I., Ali, I. vd.(2024). Vulnerability and resilience in the context of natural hazards: A critical conceptual analysis. *Environment, Development and Sustainability*, 26, 19069-19092.
- Lees, L., Shin, H. B. ve López-Morales, E. (2016). *Planetary gentrification*. Polity Press.
- Lefebvre, H. (2016). *Şehir hakkı* (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Liao, Y., Gil, J., Yeh, S., Pereira, R.H.M. ve Alessandretti, L. (2025). Socio-spatial segregation and human mobility: A review of empirical evidence. *Computers, Environment and Urban Systems*, 117, 102250.
- Lowenthal, D. (1985). *The past is a foreign country*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marondedze, A. K., Mutanga, O. ve Cho, M. A. (2024). Promoting inclusion in urban land use planning using participatory geographic information system (PGIS) techniques: A systematic review. *Journal of Environmental Management*, 370, 123099.
- McGill, R. (2020). Urban resilience - An urban management perspective. *J Urban Manag*, 9(3), 372-381.
- Medellín Cómo Vamos. (2025). Yerel yaşam kalitesi raporu 2020-2023. Erişim Tarihi 25 Haziran 2025, <https://www.medellincomovamos.org/biblioteca/>
- Meerow, S., Newell, J.P. ve Stults, M. (2016). Defining urban resilience: A review. *Landscape and Urban Planning*, 147, 38-49.
- mimdap (2008, 16 Temmuz). *Fener-Balat rehabilitasyon projesi*. mimdap.org. Erişim Tarihi 9 Mayıs 2025, <https://mimdap.org/dosya/fener-balat-rehabilitasyon-projesi/>
- Mochizuki, J., Keating, A., Liu, W., Hochrainer-Stigler, S. ve Mechler, R. (2018). An overdue alignment of risk and resilience? A conceptual contribution to community resilience. *Disasters*, 42(2), 361-391.
- Özbek, T. ve Enginkaya, E. (2024). Pazaryeri çevrelerindeki kırılabilirliğin yerinden edilme deneyimi üzerinden bir değerlendirmesi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 119-130.
- Özkaynak Yolcu, M. ve Özdemir, Z. (2023). Afet riski altındaki kırılabilir bölgelerde kentsel dönüşümü Amasya kenti üzerinden yeniden düşünmek. *Kent Akademisi*, 16(3), 1719-1740.
- Pala, Ö. N., Daloğlu Çetinkaya, İ. ve Yazar, M. (2025). Urban flood exposure and vulnerability: Insights from Pendik district of Istanbul. *Journal of Flood Risk Management*, 18(1), e70000.
- Reghezza-Zitt, M. ve Rufat, S. (2019). Disentangling the range of responses to threats, hazards and disasters. vulnerability, resilience and adaptation in question. *Cybergeo: European Journal of Geography, Environnement, Nature, Paysage, document* 916.
- Reyes-García, V., Alvarez-Fernandez, S., Benyei, P., Garcia-del-Amo, D., Junqueira, A.B., Labeyrie, V., vd. (2023). Local indicators of climate change impacts described by indigenous peoples and local communities: Study protocol. *PLOS One*, 18(1): e0279847.
- Ripp, M., Egusquiza, A. ve Lückner, D. (2024). Urban heritage resilience: An integrated and operationable definition from the SHELTER and ARCH Projects. *Land*, 13(12), 2052.
- Roy, S., Majumder, S., Bose, A. ve Chowdhury, I. R. (2024). Mapping the vulnerable: A framework for analyzing urban social vulnerability and its societal impact. *Societal Impacts*, 3(2), 100049.
- Rusconi, I., Nogueira, F., Paio, A. ve Mota, J. C. (2025). Designing democratic innovations: A methodological framework for participation in urban planning and governance. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*.
- Sandercock, L. (1998). *Towards cosmopolis: Planning for multicultural cities*. Chichester: Wiley.
- Seduikyte, L., Grazuleviciute-Vileniske, I., Mlinkauskienė, A. ve Januškienė, E. (2025). Fostering resilient communities through the interaction of heritage, policy, and participation: Insights from a Lithuanian case study. *Sustainability*, 17(9), 3883.
- SCbF News. (2022, 22 Eylül). *Learning expedition to the resilient "BoTu" district in Rotterdam*. France Villes et territoires Durables. Sustainable City by France (SCbF). Erişim Tarihi 9 Mayıs 2025, <https://sustainablecitybyfrance.org/2022/09/22/learning-expedition-to-the-resilient-botu-district-in-rotterdam/>
- Shen, J., Wang, S. ve Wang, Y. (2024). Environmental inequality in peri-urban areas: A case study of Huangpu District, Guangzhou City. *Land*, 13(5), 703.
- Smith, L. (2006). *Uses of heritage*. Londra: Routledge.
- Soja, E. W. (2010). *Seeking spatial justice*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Swyngedouw, E. ve Heynen, N. C. (2003). Urban political ecology, justice and the politics of scale. *Antipode*, 35(5), 898-918.
- Talen, E. (2010). The social goals of new urbanism. *Housing Policy Debate*, 13(1), 165-188.
- Tekeli, İ. (2008). *Türkiye'de bölgesel eşitsizlik ve bölge planlama yazıları*. Tarih Vakfı Yurt yayınları. İlhan Tekeli Toplu Eserler ; 2. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Tıgılı, E. ve Tuncer, M. (2023). Kentsel dönüşümde toplumsal mekânsal adaletin boyutlarının değerlendirilmesi: Ankara İmrahor Vadisi, Güneypark kentsel dönüşüm projesi örneği. *Kent Akademisi Dergisi*, 16(4), 2175-2195.
- Tuncer, M. (2019). *Doğal çevre yok olurken*. Ankara: Alter Yayıncılık.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024). *Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu*. Ankara. Erişim Tarihi 12 Mayıs 2025, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/02/Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Yeniden-İmar-ve-Gelişme-Raporu-1.pdf>
- UN-Habitat (2016). *New urban agenda*. UN-Habitat. Erişim Tarihi 9 Mayıs 2025, <https://unhabitat.org/about-us/new-urban-agenda>
- UNESCO. (2024, 23 Ekim). *Heritage as a dynamic force in building resilient communities*. UNESCO. Erişim Tarihi 25 Haziran 2025, <https://www.unesco.org/en/articles/heritage-dynamic-force-building-resilient-communities?hub=70951>
- Vale, L.J. (2013). The politics of resilient cities: Whose resilience and whose city? *Building Research & Information*, 42(2), 191-201.
- Vázquez-González, C., Ávila-Foucat, V. S., Ortiz-Lozano, L., Moreno-Casasola, P. ve Granados-Barba, A. (2021). Analytical framework for assessing the social-ecological system trajectory considering the resilience-vulnerability dynamic interaction in the context of disasters. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 59, 102232.
- Verdön, İ. (2007). *Balat Ayan Caddesi 14-18-22 no'lu sira evlerin restorasyon projesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Viswanathan, L. (2023, 15 Şubat). *Urban indigenous-led climate adaptation pathways*. Indigenous Climate Hub. Erişim Tarihi 30 Haziran 2025, <https://indigenousclimatehub.ca/2023/02/urban-indigenous-led-climate-adaptation-pathways/>
- Wardekker, A., Nath, S. ve Handayani, T. U. (2023). The interaction between cultural heritage and community resilience in disaster-affected volcanic regions. *Environmental Science & Policy*, 145, 116-128.
- Wisner, B., Blaikie, P., Cannon, T. ve Davis, I. (2004). *At risk: Natural hazards, people's vulnerability and disasters*. Londra: Routledge.